

Společne konsekwencje (nie)równego dostępu do oświaty uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

DR MONIKA JUREWICZ

SZKOŁA GŁÓWNA GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO W WARSZAWIE

KATEDRA EDUKACJI I KULTURY

Równość – w ujęciu socjologicznym

- ❖ Równe traktowanie – równość miary
- ❖ **Równe możliwości- równe szanse**
- ❖ Równe pozycje – równość sytuacji

Co świadczy o nierówności oświatowej?

- ❖ Różnice w dostępie do szkół poszczególnych szczebli i typów – mierzone udziałem uczniów w klasie I
- ❖ Różnice w przebiegu nauki – mierzone udziałem uczniów w odpadzie i odsiewie szklonym, drugoroczności lub wieloroczności
- ❖ Różnice w rezultatach uczenia się – mierzone ocenami lub wynikami testów

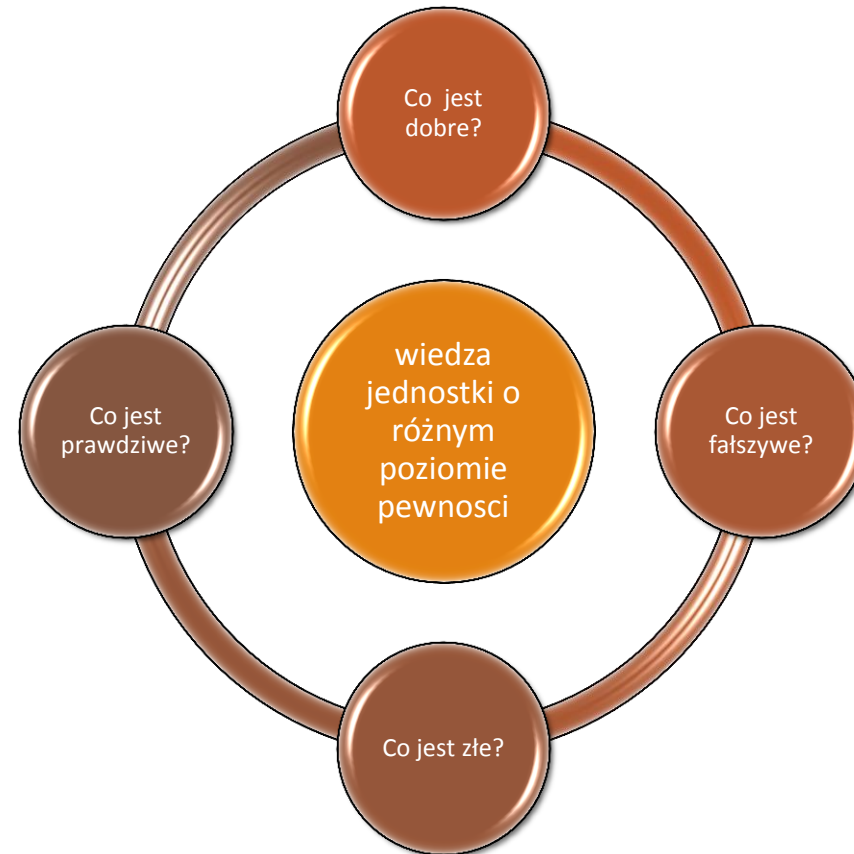
Rozumienie postawy w ujęciu psycho-pedagogicznym

„Postawa człowieka wobec jakiegoś obiektu - to jest osoby, przedmiotu, zdarzenia, idei – to względnie trwała tendencja do pozytywnego lub negatywnego wartościowania tego obiektu przez człowieka” (B. Wojciszke, 2004, s. 180-181)

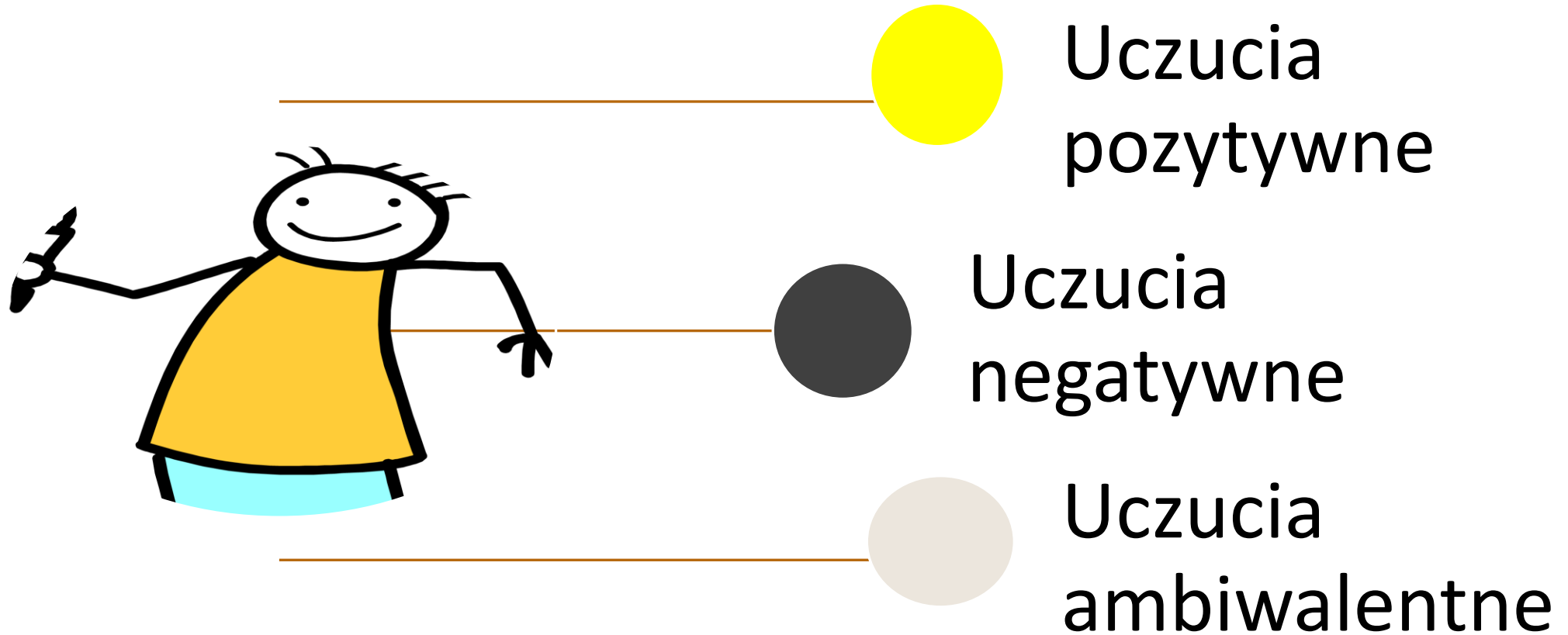
Komponenty postaw

Komponent poznawczy

Komponent emocjonalny

Komponent behawioralny

emocje

oceny

Mniej lub bardziej
skrytalizowana
dyspozycja do zachowania
się wobec przedmiotu

Typy postaw a znaczenie postaw w procesie integracji (M. Chodkowska, 2009, s. 48-49)

Postawy pro-integracyjne

Postawy integracyjne

Postawy anty-integracyjne

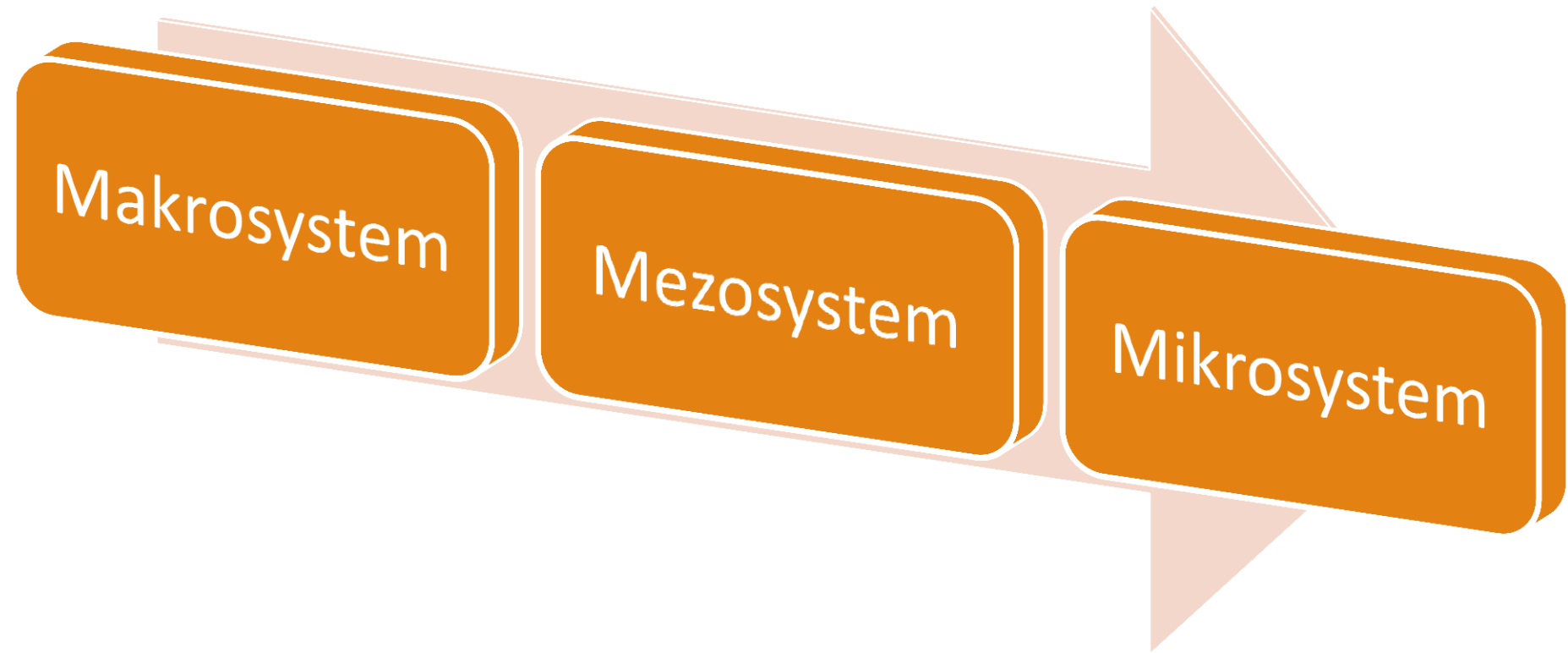
Czynniki warunkujące postawy

- ❖ Przyswajanie wzorów postaw od innych ludzi
- ❖ Rozwijanie reakcji wyznaczonych w okresie dzieciństwa i wczesnej młodości
- ❖ Jakość doświadczeń dotyczących obiektu postawy
- ❖ Sytuacje urazowe i ich konsekwencje (A. Sękowski, 1991, s.21)

Czynniki warunkujące postawy – c.d.

- ❖ Lęk przed odmiennością
- ❖ Obawa przed niesamodzielnnością osób niepełnosprawnych
- ❖ Brak wiedzy oraz osobistych doświadczeń w kontaktach z osobami niepełnosprawnymi
- ❖ Brak umiejętności zachowania się w towarzystwie osób niepełnosprawnych (A. Ostrowska, 1997, s. 75)

Uwarunkowania postaw społecznych wobec osób niepełnosprawnych – model systemowy A. Sękowskiego

Cele integracji społecznej

- ❖ Przeciwdziałanie tendencjom segregacyjnym
- ❖ Przeciwdziałanie tendencjom izolacyjnym
- ❖ Przeciwdziałanie nietolerancji, dyskryminacji osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
- ❖ Dążenia do stworzenia osobom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi możliwości **do uczestnictwa w normalnym życiu – normalizacja życia w naturalnym środowisku**
- ❖ Dążenia do stworzenia osobom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi możliwości dostępu do wszystkich instytucji społecznych i sytuacji społecznych
- ❖ Kształtowanie pozytywnych relacji i więzi pomiędzy ludźmi

Bariery integracji społecznej

Barierzy integracji społecznej

- negatywne postawy
- przesady

społeczne

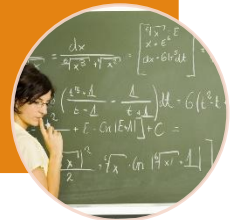
- negatywne reakcje
- niewłaściwe zachowania, unikanie kontaktu

kulturowe

- tradycyjny proces edukacyjny
- rywalizacja w warunkach (nie)równych szans

edukacyjne

Społeczne konsekwencje nierównego dostępu do edukacji

- ❖ Frustracja – (głębokie) poczucie u ucznia/rodziców, że nie radzi sobie z trudnościami podczas gdy innym nie sprawiają problemów
- ❖ Pomoc ofiarowana uczniom/rodzinie odbierana jako upokorzenie
- ❖ Pomoc udzielona nieumiejętnie choć z najlepszymi intencjami –stygmatyzacja
- ❖ Instytucje /placówki oświatowe/ludzie działają w celu wyrównywania szans – w konsekwencji utrwalają nierówny dostęp do oświaty
- ❖ Różnice kapitałów poszczególnych osób

Wyrównywanie szans

Optymalizacja szans edukacyjnych uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Zmiana

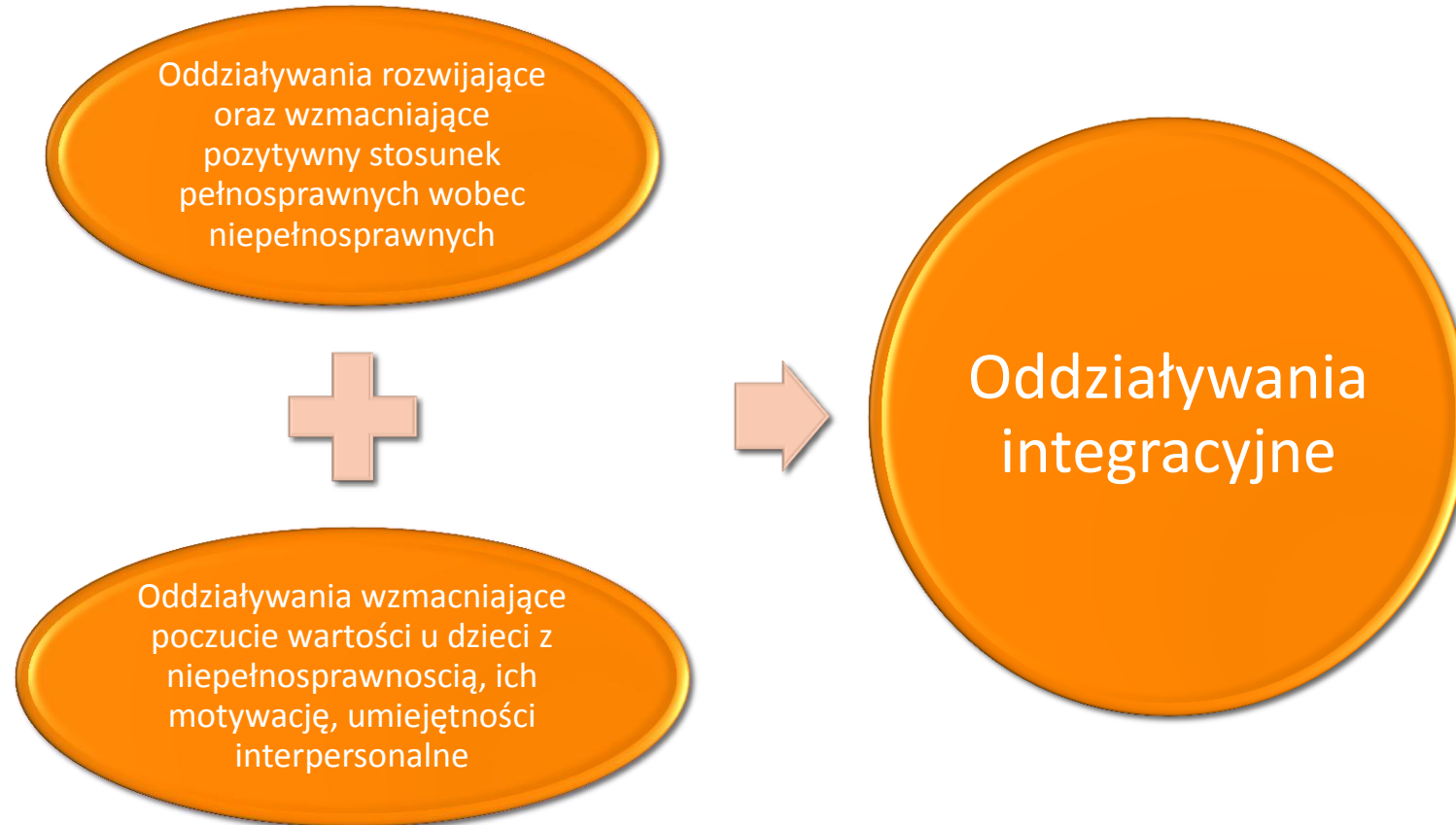
Zmiana postaw wobec osób, które nie mieszczą się w głównym nurcie społecznym

Zmiana sposobu myślenia osób marginalizowanych

Zmiana kapitału osób marginalizowanych

Społeczna integracja jako proces

(A. Maciarz, 199, s.38)

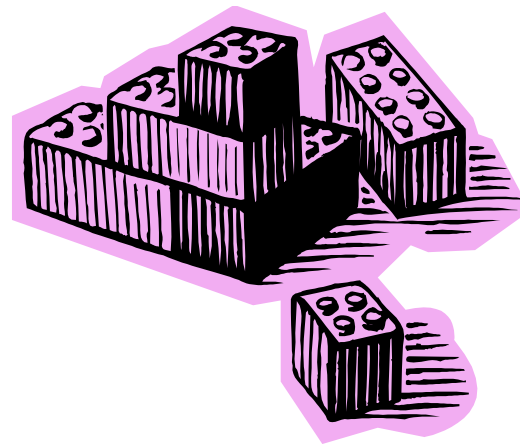

Model pracy na rzecz integracji społecznej

Model pracy na rzecz integracji społecznej

- ❖ Każdy człowiek ma możliwość powiększania własnego Kapitału
- ❖ Wszystko, co decyduje o wykluczaniu i marginalizowaniu człowieka, dokonuje się w codziennych kontaktach poprzez doświadczanie i odbieranie wielu komunikatów (często o negatywnym zabarwieniu), o których najczęściej nie zdają sobie sprawy nadawcy

Integracja społeczna w praktyce

- ❖ Badania przeprowadzono wśród uczniów dwóch warszawskich gimnazjów
- ❖ Dobór próby – celowo-losowy, dobór próby w całości podporządkowano głównym założeniom badań
- ❖ Ogółem w badaniu uczestniczyło 100 uczniów klas I-III w gimnazjalnych klasach integracyjnych, w tym uczniowie klas pierwszych stanowili 31% badanych, największy odsetek stanowili uczniowie klas drugich (37%) oraz klas trzecich – prawie 32%. Kobiety stanowiły 53% wszystkich badanych

Założenia badawcze

Problem główny wyrażał się w pytaniu:

Jakie postawy prezentują uczniowie gimnazjalnych klas integracyjnych wobec niepełnosprawnych rówieśników?

Osoba niepełnosprawna to.....

- ❖ Spośród badanych 79% udzieliło odpowiedzi na to pytanie. W tym:
- ❖ Osoba niepełnosprawna to osoba, która nie poradziłaby sobie bez pomocy osób trzecich – 20% wskazań
- ❖ Jest to osoba mająca problemy lub ciężkie życie – 13% wskazań
- ❖ Jest to osoba, która ma problemy w poruszaniu się – 13% wskazań
- ❖ Jest to osoba nie w pełni sprawna – 11%
- ❖ Jest to osoba, taka sama jak inna – 6%
- ❖ Jest to osoba chora, mająca problemy ze zdrowiem – 6% wskazań
- ❖ Jest to osoba poruszająca się o kulach, na wózku – 5% wskazań
- ❖ Jest to osoba, której czegoś brakuje w życiu np. straciła coś w wypadku, utraciła kończyny – 5%

Wiedza na temat niepełnosprawności w percepcji gimnazjalistów

- ❖ Wśród badanych prawie 63% ocenia własną wiedzę na temat niepełnosprawności na poziomie wystarczającym
- ❖ Najwyższy poziom wiedzy – poziom gruntowny zadeklarowało 14% badanych
- ❖ Niski poziom wiedzy zadeklarowało 13% badanych
- ❖ Poziom wiedzy niewystarczający – wskazało 6% gimnazjalistów
- ❖ Nie odnotowano odpowiedzi – nic nie wiem na temat niepełnosprawności

Czy w Twojej klasie jest niepełnosprawny rówieśnik?

- ❖ Zdecydowana większość badanych, to jest 94% twierdzi, iż do ich klasy uczęszcza niepełnosprawny rówieśnik
- ❖ Pozostała część badanych, to jest 6% deklarowała, iż w klasie nie ma takiej osoby
- ❖ Badani, którzy wskazali obecność niepełnosprawnego rówieśnika w klasie sugerowali, iż ich kolega wyróżnia się następującymi cechami:
 - ❖ Niczym się nie wyróżnia – 30% wskazań
 - ❖ Jest skryty, zamknięty w sobie, izoluje się od reszty- 26% wskazań
 - ❖ Jest radosny, wyróżnia się optymizmem i pogodą ducha – 20% wskazań
 - ❖ Inne – 24% wskazań

„osoby niepełnosprawne nie bawią się, nie korzystają z rozrywek i czują się nieszczęśliwe”?

- ❖ Zdecydowana większość, to jest 88% nie zgadza się z tą opinią
- ❖ Pozostałe 12% badanych, stanowili uczniowie, którzy zgadzają się z tą opinią (6%) oraz uczniowie, którzy nie mają zdania na ten temat (6%)

„Osoba niepełnosprawna powinna siedzieć w domu i nie brać udziału w życiu społecznym”

- ❖ Zdecydowana większość uważa, nie zgadza się z powyższą opinią – 92% wskazań
- ❖ Osoby, które potwierdziły powyższą tezę stanowiły 2% badanych
- ❖ Pozostali uczniowie zaznaczyli odpowiedź – nie mam zdania

Emocje jakie wzbudzają osoby niepełnosprawne u badanych gimnazjalistów

➤ Niepełnosprawność ruchowa

- ❖ Aż 66% badanych ma pozytywny stosunek do niepełnosprawności ruchowej, obojętny stosunek wobec tego typu niepełnosprawności deklaruje 32%, ponad 2% badanych deklaruje stosunek negatywny

➤ Niepełnosprawność intelektualna

- ❖ Pozytywny stosunek do niepełnosprawności intelektualnej deklaruje 45% badanych, obojętny stosunek deklaruje aż 50% badanych, a 5% respondentów deklaruje stosunek negatywny

Emocje jakie wzbudzają osoby niepełnosprawne – c.d.

➤ Zaburzenia w komunikowaniu się

- ❖ Prawie połowa badanych deklaruje stosunek pozytywny, to jest 46% uczniów, tyleż samo badanych deklaruje stosunek obojętny oraz 8% respondentów deklaruje stosunek negatywny.

➤ Zaburzenia zachowania

- ❖ Tylko 30% badanych deklaruje pozytywny stosunek wobec osób z zaburzeniami zachowania, ponad połowa deklaruje stosunek obojętny – 51% wskazań, aż 19% badanych deklaruje stosunek negatywny wobec tego typu zachowań

Czy pomógłbyś niepełnosprawnemu rówieśnikowi, kiedy byłby on dyskryminowany lub krzywdzony?

- ❖ Zdecydowanie ponad połowa badanych uczniów (prawie 62%) pomogłaby niepełnosprawnemu rówieśnikowi w sytuacji dyskryminacji bądź krzywdzenia.
- ❖ Prawie 16% badanych zadeklarowało, iż nie należy się wtrącać a ponad 3% respondentów deklaruje, iż przeszłoby obojętnie, prawie 20% badanych nie miało zdania w tej sprawie.

Czy zgodziłbyś się aby osoba niepełnosprawna mieszkała w Twojej miejscowości?

- ❖ Prawie 48% badanych zdecydowanie się zgadza, aby osoba niepełnosprawna mieszkała w ich miejscowości.
- ❖ Nieco ponad 42% wyraziło opinię, iż zgadzają się, aby osoba niepełnosprawna mieszkała w ich miejscowości.
- ❖ Odpowiedź „ani tak, ani nie” wskazało 8% badanych
- ❖ Jedynie 2% respondentów wskazało odpowiedz negatywną.

Czy zgodziłbyś się aby osoba niepełnosprawna była Twoim sąsiadem?

- ❖ Prawie 46% uczniów deklaratywnie wyraziła zgodę na sąsiedztwo z osobą niepełnosprawną.
- ❖ Prawie 42% badanych udzieliło odpowiedzi zdecydowanie tak
- ❖ Nieco ponad 11% wyraża opinię „ani tak, ani nie”
- ❖ Nieco ponad 1% zdecydowanie nie wyraża zgody na sąsiedztwo z osobą niepełnosprawną

Czy zgodziłbyś się aby osoba niepełnosprawna uczęszczała do Twojej klasy?

- ❖ Ponad połowa badanych wyraziła zgodę, aby osoba niepełnosprawna uczęszczała do jednej klasy – odnotowano 56% odpowiedzi
- ❖ Zdecydowaną zgodę wyraził tylko co trzeci badany, to jest 32% wskazań, aby osoba niepełnosprawna uczęszczała do tej samej klasy.
- ❖ Odpowiedź „ani tak, ani nie” zaznaczyło ponad 9% badanych
- ❖ Pozostali badani, to jest 3% zdecydowanie nie wyraziło zgody

niepełnosprawna była Twoim przyjacielem?

- ❖ Prawie 41% badanych zdecydowanie się zgadza na to, aby osoba niepełnosprawna była ich przyjacielem.
- ❖ Nieco ponad 38% uczniów wskazało odpowiedź „zgadzam się”
- ❖ Odpowiedź „ani tak, ani nie” zaznaczyło ponad 12% badanych
- ❖ Nieco ponad 7% gimnazjalistów nie wyraża zgody na to, aby osoba niepełnosprawna była ich przyjacielem.
- ❖ Nieco ponad 2% badanych zdecydowanie nie zgadza się na to, aby osoba niepełnosprawna była ich przyjacielem.

Podsumowanie

- ❖ Największą przeszkodą dla swobodnego funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczeństwie - zdaniem badanych gimnazjalistów - są:
- ❖ Bariery architektoniczne (53%), **krzywdzące stereotypy na temat niepełnosprawnych (48%)!!!**, zależność od „osób trzecich” (45%), dyskryminacja (42%), problemy w samodzielnym poruszaniu się np. brak kul, wózka, brak psa przewodnika (34%) oraz postawy samych osób niepełnosprawnych (21%).

Podsumowanie – c.d.

- ❖ Badani deklarowali pozytywny stosunek emocjonalny wobec niepełnosprawnych czego dowodem są takie emocje jak: wyrozumiałość (66%), szacunek (64%), sympatia (22%), to jednak co trzeci badany zaznaczył odpowiedź „inne” (33% wskazań)
- ❖ Prawie 60% badanych jest zdania, że klasa integracyjna oraz uczęszczanie pełnosprawnych uczniów oraz ich niepełnosprawnych rówieśników jest bardzo dobrym pomysłem. Równocześnie co trzeci badany wskazywał, iż nie ma zdania na ten temat. (28%). **Równocześnie aż 12% wskazało, że to jest zły pomysł a uczniowie niepełnosprawni powinni uczyć się w specjalnych klasach.**
- ❖ Ponad połowa badanych widzi dla siebie korzyści płynące z uczęszczania do klasy integracyjnej (59%), **równocześnie prawie 25% gimnazjalistów w ogóle nie dostrzega żadnych korzyści.** Pozostali badani nie mieli zdania na ten temat (16%).

„Człowiek, który jest marginalizowany i wykluczany może uwolnić się z kleszczy gdy doświadcza bez względu na swój kapitał szacunku i uznania”

